సంపాదకీయానికి బదులు...

ఇంతకాలం ఈ చోటు బాలగోపాల్‌ది.

మామూలుగా అయితే ఏ ప్రయాణీకుడైనా దిగిపోవడానికి లేచి నిలబడగానే పదిమంది అక్కడ కూర్చోవడానికి ముందుకొస్తారు.

కాని ఈ చోటు అలాంటిది కాదు.

ఇది ఎవరినైనా సరే భయపెట్టే చోటు.

బాధ్యతల్ని మోపే చోటు.

గుండె నిండా మెదడు నిండా ఆలోచనల్ని నింపి విలువల్ని నింపి ఇక అడుగేయ్.. ఒకటి కాదు.. వేసిన ప్రతి అడుగూ బాధ్యతగా.. ఒకరి పట్ల కాదు.. ప్రతి ఒక్కరి పట్లా అంతే బాధ్యతగా ఉండేలా కాలు కదుపు.. నడుస్తూనే ఉండు.. ఒక్కడివిగా కాదు.. అందర్నీ కలుపుకుని.. ఊరేగింపుగా కదులు అని చెప్పే చోటు.

ఎవరికి సాధ్యం? ఎవరికంత ధైర్యం?

అయినా అసాధ్యాలూ, అధైర్యాలూ ఎరగని మనిషికి వారసులంగా ఆ కాడినెత్తుకుని మళ్లీ బయలుదేరాం.

కూడదీసుకుంటూ...

హక్కుల ఉద్యమకారుడు బాలగోపాల్ గుండె ఆగి ఏడాది. అన్నిటికీ వెలకట్టే రోజుల్లో అన్నిట్లోనూ విలువలను చూపించిన ఆ నేత్రంలోని అంతర్నేత్రం కన్ను మూసి ఏడాది. మూడు దశాబ్దాలపాటు పనిచేసేవాడూ, పనిచేసేవారి చేతిలో పనిముట్టూ తానే అయి హక్కులు హక్కులంటూ, విలువలు విలువలంటూ, వాటిని నిలబెట్టాలంటూ, వినాల్సిన వాళ్లు వినాలంటూ చెపుతూ చెపుతూ హఠాత్తుగా మాయమైపోయి ఏడాది.

ఎంత సాదాగా బతికారో అంత సాదాగా చనిపోయారు. ఆ సాదాతనాన్ని ప్రేమించిన వారు ఎందరో. చుట్టుపక్కల వినబడే రణగొణధ్వనులతో నిమిత్తం లేకుండా తన ఒంటరితనాన్ని, ఏకాంతాన్ని సమాజశ్రేయస్సు కోసం అంకితం చేసి చడీ చప్పుడు కాకుండా, పెద్దగా యాగీ చేయకుండా, ఎటువంటి షికాయతులూ చేయకుండా వెళ్లిపోయారు.

ఏ పని చేసినా విలక్షణంగా చేయడం అలవర్చుకున్నారు. నిజనిర్ధారణకు వెళ్లి వాస్తవాలు సేకరించినా, కోర్టులో కేసు వాదించినా, ఒక వ్యాసం రాసినా, ప్రసంగించినా, ప్రభాతకు పాఠం చెప్పినా, ఇంట్లో పనులందుకున్నా పనిపట్ల అంతే శ్రద్ధ, ఆసక్తి, మమకారం. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే గూడుకట్టుకున్న పని ఆయన. నేను ఇంత చాకిరీ చేస్తున్నాను కదా మీరు కూడా పడీపడీ చేయండని ఆయన తన తోటివారిని ఏనాడూ ఒత్తిడి పెట్టలేదు. ఈ పనులు చేయడానికి అవతలి వాడి జేబులో డబ్బులున్నాయా, అంత సమయం కేటాయించగలడా, వాళ్ల ఇంట్లో పరిస్థితులు అనుకూలిస్తాయా, ఆరోగ్యం ఒప్పుతుందా... వారి ప్రతి కష్టాన్ని, ప్రతి పరిమితిని అర్థం చేసుకోగలిగేవారు. వాటిని అధిగమించడానికి వాళ్లకు కావాల్సిన సమయాన్ని, అవకాశాలను వారికిచ్చేవారే కాని ఆ లోపాలను ఎత్తిచూపి చిన్నబుచ్చేవారు కాదు.

మోయలేని భారమేదైనా వుంటే అది బులెటిన్లు, కరపత్రాలు రాసి పంచే పని నుండి సంస్థకు సంబంధించిన ప్రతి పనిని ఎక్కువ భాగం తాను మోసి మిగిలింది అవకాశముంటే మోయమనేవారు. పని చేయడం లేదని సర్క్యులర్ల ద్వారా ఒకింత కోప్పడ్డా చేయలేకపోతే మాత్రం ఏనాడూ ఏమీ అనేవారు కాదు. క్రియాశీలంగా పనిచేసేవారిని చూసి లోలోన ఎంతో మురిసిపోయేవారు. ఈ విషయం ఆయనతో పనిచేసిన ప్రతి ఒక్కరికీ తెలుసు. కుటుంబ బాధ్యతలు, వృత్తిపరమైన బాధ్యతలు నెరవేర్చగా మిగిలిన కాలాన్ని హక్కుల ఉద్యమానికి కేటాయించమని ఆయన ప్రతి ప్రధాన కార్యదర్శి నివేదికలోనూ విన్నవించేవారు. అంత ఓపికుండబట్టే ఇవాళ మానవహక్కుల వేదిక, మానవహక్కుల ఉద్యమం, మానవహక్కుల దృక్పథం నిలదొక్కుకుంది, విస్తరించింది.

కార్యకర్తలను కాపాడుకునే విషయానికి కూడా ఎంతో ప్రాధాన్యతనిచ్చేవారు. సమకాలికులతో స్నేహంగా ఉంటూ, చిన్నవాళ్లని మాత్రం ఆయన పద్ధతిలో ఆయన గారాం చేశారు. నవ్వులు, ఛలోక్తుల మధ్య సాగే పనిలో ఒత్తిడి తెలిసేది కాదు. ఈ ప్రయాణంలో అందర్నీ మైళ్లకు మైళ్లు నడిపించేసి ఇప్పుడు ఏమీ ఎరగనట్టు ఇక ఈ తిప్పలన్నీ మీరెలా పడతారో చూద్దాం అన్నట్లు పక్కకు జరిగి చూస్తూ ఉండిపోయేరు. మా సంస్థ అంతర్గత సమావేశాలు రాగద్వేషాలకు తావు లేకుండా సాఫీగా సాగడానికి కారణం ఆయన మాలో పెంపొందించిన భావసారూప్యత, పని చేయాలనే తపన. నిష్కల్మషమైన మా మైత్రీ బృందానికి కేంద్రబిందువాయన. పదేళ్లనాడు నెలకొన్న పరిస్థితుల్లో తెలంగాణ జిల్లాల్లో మానవహక్కుల వేదిక కార్యకర్తలను తయారు చేసి, అక్కడ శాఖలు ఏర్పాటు చేసి, ఇంతకాలం వాటితో పనిచేయించడం సామాన్యమైన విషయమేనా?

సంస్థ, సంస్థ సభ్యులు ఎక్కువ కాలం పనిచేసేందుకు ఆయన ఎంచుకున్న విధానాలు, పని పద్ధతుల్లోని సృజనాత్మకతను అర్థం చేసుకోవడానికి కొంచెం ఓపిక అవసరం. ఏ ప్రాంతంలోనైనా ఆ ప్రాంత విశిష్టతను గుర్తించి వాటిపై సంస్థ సభ్యుల దృష్టిని సారింపజేయడం, ఎవరి గడ్డపై వారి చెవిని పెట్టి గుండె చప్పుడు వినిపించడం ఆయనకే సాధ్యమైంది. ఎవరి ఊరిని వారికి పరిచయం చేశారు. ఎవరి దోసిట్లో వారి ఏటినీరుని పోశారు. మేము తడమగలిగిన మనిషి. మా హృదయాలను తడిమిన మనిషి. ఆయన లేని లోటు గుండెలోని ప్రతిపొర లోంచి వస్తున్న మూలుగు. అది బైటకీ రాదూ, లోపలా ఉండిపోదు.

జీవితంలో బహుశా ఆయన అన్నిటికంటే ఎక్కువ ప్రేమించింది పనినేనేమో. అది

కూడా నలుగురికీ ఉపయోగపడే పనిని. పనిలో పడిపోతే పరిసరాలు, చుట్టుప్రక్కల మనుషులను కూడా మర్చిపోగలరు. అలాని వారి బాధలు పట్టవా అంటే అదేం కాదు. ఇంటికొస్తే సారు ఒక్కసారి కూడా పలకరించలేదే అని నొచ్చుకున్నవారికి ఏదైనా ఆపదొస్తే వెంటనే ప్రత్యక్షమయ్యేవారు. నరేన్, నల్గొండ సుబ్బారావుగారు, అనంతపురం సుధాకర్, ప్రొఫెసర్ హరగోపాల్, సెస్ వెంకటయ్య, కరీంనగర్ రాజారాం, విజయనగరం అప్పన్నదొర, బాలగోపాల్ అక్క సుదంత, వాళ్ల అమ్మ నాగమణిగారు అనారోగ్యానికి గురైనప్పుడు ఆయన వారితో గడిపిన సమయం, ఇచ్చిన ఓదార్పు అందరికంటా పడుండదు. ఖంగు ఖంగున కఠోర షడ్జమంలో ఉపన్యాసాలిచ్చే ఆ వ్యక్తేనా నర్రా ప్రభాకర్‌రెడ్డి శవాన్ని చూసి భోరు భోరున పసిపిల్లాడిలా ఏడ్చింది?

అవును.. ఆయన నేత్రంలోని అంతర్నేత్రం. ఇబ్బందికరమైన ప్రశ్నలను లేవనెత్తడం ఆయన స్వభావంలోనే వుంది. అవతల వ్యక్తులు అస్మదీయులా, తస్మదీయులా అనే దానితో సంబంధం లేకుండా మనస్సాక్షిని తాకే నైతిక ప్రశ్నలను లేవనెత్తారు. ఒక తరం హక్కుల కార్యకర్తలకి అది అలవాటు చేశారు. ఒక సమస్యని హక్కుల దృక్పథంలో విలువల ప్రాతిపదికన అంచనా వేయడం ఆయన తన వరకే పరిమితం చేసుకోలేదు. దాన్ని హక్కుల ఉద్యమ సాంప్రదాయం చేశారు. అది ఇప్పట్లో పొమ్మన్నా పోదు. ఇబ్బందికరమైన ప్రశ్నలు అవతలి వారికి వేయడమేకాక, తమకు తాము వేసుకోవడం కూడా అలవాటు చేసుకున్న వారికి ఆయనతో బతికుండగా గానీ, చనిపోయిన తర్వాత గానీ ఏనాడూ పేచీ లేదు. ఆయన తాత్విక దృక్పథం నిండా నైతిక విలువల మెరుపు తీగలు. ఎక్కడున్నామో అక్కడ నుండి అధికారాన్ని ప్రశ్నించే ధోరణి. అర్థవంతమైన ధిక్కారం. ఈ తత్వం ఆయన ఒక తరం హక్కుల కార్యకర్తలకి నేర్పి పోయారు.

* * *

బాలగోపాల్ లేని లోటు లోకానికి తాకకూడదని, మానని గాయాన్ని దాచిపెట్టే ప్రయత్నంలో మాలో కొందరు హక్కులపని పెట్టుకుని తెగ తిరుగుతున్నాం. కొత్త సమస్యల మీద రాయడం అలవాటు చేసుకుంటున్నాం. ఆయన సగంలో వదిలేసిన కోర్టు కేసుల్ని పూర్తిచేయడం నేర్చుకుంటున్నాం; గెలవడం నేర్చుకుంటున్నాం. ఆయనలా తేటగా కరపత్రాలు రాసే ప్రయత్నం చేస్తున్నాం. మాట్లాడటమే కాదు బాగా మాట్లాడ్డం, మామూలు గొంతుతో కాదు గొంతెత్తి మాట్లాడ్డం అలవాటు చేసుకుంటున్నాం. ఒంటరితనాన్ని, ఏకాంతాన్ని, ఏకాగ్రతను గట్టిగా పెనవేసుకుని అమూల్యమైన ఆయన రచనా సంపదలో ఒక్కొక్క అక్షరాన్ని ప్రేమగా నిమురుతూ

నచ్చిన రంగులద్ది అచ్చేసే పనిలో కొంతమందిమి నిమగ్నమయ్యాం. ఆయన వదిలివెళ్లిన అజెండాని పూర్తిచేసే క్రమంలో - వై.ఎస్. రాజశేఖరరెడ్డి నుంచి కడపజిల్లా పేరుని కాపాడుకోవడానికి శతవిధాల కృషి చేస్తున్నాం. పోలవరం వల్ల జరగనున్న నష్టాన్ని మర్చిపోతే ఎలా అనుకుని ఆ నిప్పును మరోసారి రాజేసే ప్రయత్నం చేస్తున్నాం. ఎస్.సి, ఎస్.టి అత్యాచారాల నిరోధక చట్టం గురించి 'ఇరవై ఏళ్ళయినా అంటరాని న్యాయమేనా' అని నిలదీస్తున్నాం. సోంపేట మొదలుకొని కృష్ణపట్నం వరకు తీరాన్ని కబళిస్తున్న 'అభివృద్ధి'ని ప్రశ్నిస్తున్నాం. నగరాలనుండి పేదల బస్తీలను ఏరివేసే 'సౌందర్యాత్మక దృష్టి'ని వ్యతిరేకిస్తున్నాం. ఆయన అమితంగా ప్రేమించే ఆదివాసీ ప్రజల ఆరోగ్య రక్షణ కోసం ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో 'బేర్‌ఫుట్ డాక్టర్లను' తయారు చేస్తున్నాం. మనుషుల్ని ఎత్తుకెళ్ళి కాల్చేసి ఎన్‌కౌంటర్లు ప్రకటించడం నాగరికత అనిపించుకోదని పదే పదే పాలకులకూ, సమాజానికీ చెబుతున్నాం.

ఆయన వదిలి వెళ్లిన ఆచరణను కొనసాగించడానికి, విడిచిపెట్టిన ప్రమాణాలను అందుకోవడానికి మేం చేస్తున్న ఈ ప్రయత్నంలో మా వెన్నంటి వున్న వారందరికీ మానవ హక్కుల వేదిక కృతజ్ఞతలు తెలుపుతోంది. ఈ పనులన్నిటిలో బాలగోపాల్ సంతకం కనిపిస్తుందని తెలుపుతూ ఆయనపై మాకున్న ప్రేమనూ, అనురాగాన్నీ వ్యక్తం చేయడానికి ఈ 11వ బులెటిన్ తీసుకువస్తున్నాం. ఇది తీసుకురావడంలో జరిగిన ఆలస్యాన్ని అర్థం చేసుకోగలరని భావిస్తున్నాం. ఈ వ్యాసాల్లోని ప్రతి అక్షరమూ పలుమార్లు కన్నీటితో తడిసాయని మాత్రమే దానికి సంజాయిషీగా చెప్పగలం. గత ఏడాది మాకు తగిలిన దెబ్బలు సామాన్యమైనవి కావు. మా రాష్ట్ర ఉపాధ్యక్షుడు జి. నరేంద్రనాథ్ పోయినేడు జూలై 5న క్యాన్సర్ బారినపడి చనిపోయారు. అదే నెల 24వ తేదీన మా నెల్లూరు జిల్లాశాఖ అధ్యక్షుడు యం. సాంబశివరావు రైలు ప్రమాదంలో చనిపోయారు. నెల తిరక్కుండా ఆగస్టు 17న నెల్లూరు జిల్లాశాఖ ఉపాధ్యక్షులు మేకల కృష్ణయ్య రోడ్డు ప్రమాదంలో మరణించారు. ఇక బాలగోపాల్ విషయం మీకు తెలిసిందే. ఇబ్బందులను కాస్తూ మొండిగా పనిచేసుకుపోవడం ఆయన సంస్థ సభ్యులకు కూడా అలవాటు చేయబట్టే ఇవాళ ఈ బులెటిన్‌తో మీ ముందు నిలబడ్డాం. ఈ సందర్భంలో కోల్పోయిన ఆ మిత్రులందర్ని జ్ఞాపకం చేసుకుంటున్నాం.

గత మూడు దశాబ్దాలుగా వివిధ జిల్లాల్లో హక్కుల ఉద్యమంలో బాలగోపాల్‌తో కలిసి పనిచేసిన మానవహక్కుల వేదిక సభ్యుల వ్యాసాలు ఈ బులెటిన్‌లో ఉన్నాయి. ఆయా ప్రాంతాల్లో వ్యక్తులతో, ప్రజలతో బాలగోపాల్‌కి వున్న అనుబంధం ఈ వ్యాసాల

ద్వారా మనకు అవగతం అవుతుంది. ఇతర రాష్ట్రాల్లో బాలగోపాల్‌తో కలిసి పనిచేసిన మిత్రుల వ్యాసాలను, హక్కుల సంస్థలు ఇచ్చిన సందేశాలను కూడా ఇందులో ప్రచురిస్తున్నాం. తర్జుమా చేస్తే భావం చెడుతుందేమోననే ఉద్దేశంతో వాటిని యధాతథంగా ఆంగ్లంలోనే ముద్రిస్తున్నాం.

చివరిగా బాలగోపాల్ మా మూడవ రాష్ట్ర మహాసభలలో ఇచ్చిన సందేశాన్ని గుర్తు చేసుకుందాం.

"ఒక రాజకీయ సిద్ధాంతం పట్ల నిబద్ధత గానీ, ఒక రాజకీయ ఉద్యమ అవసరాలు గానీ, ఒక సామాజిక వర్గం ప్రయోజనాలు కానీ కాక, కొన్ని విలువల పట్ల నిబద్ధతతో మనమందరం ఒక దగ్గరకు వచ్చాం. ఆ విలువల వెలుగులో సమాజాన్ని, మానవ జీవితాన్ని అర్థం చేసుకుంటూ దానిని ప్రజాస్వామీకరించడానికి, మానవీకరించడానికి అవసరమైన కార్యరంగాన్ని నిర్దేశించుకొని కార్యక్రమాలు చేపడుతున్నాం. మనం చేపట్టే కార్యక్రమాలు అన్ని అణగారిన వర్గాల ఆరాటాలకూ ఆసరా ఇస్తాయి గాని మనకు ప్రమాణం ఆ ఆరాటంలో వ్యక్తమయ్యే విలువలు. ఇది మన రాష్ట్రంలోని ప్రజా ఉద్యమాల చరిత్రలో ఒక కొత్త ప్రయోగం. దీనిని నిలబెట్టలేకపోతే మన ప్రయత్నానికే కాక, విలువలు మనుషుల్ని ఒక దగ్గరకు తీసుకురాగలవన్న ప్రజాతంత్ర విశ్వాసానికి కూడా నష్టం చేసిన వారమౌతాం. నిలబెట్టడమే కాక విజయవంతంగా ముందుకు తీసుకుపోయినట్లయితే ప్రజాస్వామ్య భావనకు బలం చేకూర్చిన వాళ్లమౌతాం".

ఆ స్ఫూర్తికి కొనసాగింపే ఈ బులెటిన్

- మానవహక్కుల వేదిక

8.10.2010